



## Σύνοψη Πολιτικής

Η μετανάστευση υπό το πρίσμα  
του φύλου στην Agenda 2030

POLICY PAPER

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2019

# FACES OF MIGRATION

**Συγγραφέας αυτής της έκδοσης είναι η ActionAid.**

Layout design: dimitriskanellopoulos.com

Η παρούσα έκδοση έχει παραχθεί στα πλαίσια του τρίτου Προγράμματος «SDGs and Migration – Multipliers and Journalists Addressing Decision Makers and Citizens in the EU», το οποίο χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σκοπός του προγράμματος είναι να αυξήσει την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση για τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης, τη μετανάστευση και τη μεταξύ τους σχέση.

**Οι παρακάτω οργανώσεις συμμετέχουν στο πρόγραμμα, το οποίο συντονίζει η οργάνωση Diakonie ECCB (Τσεχία):  
Global Call to Action Against Poverty (Βέλγιο),  
Bulgarian Platform for International Development (Βουλγαρία),  
Federazione Organismi Cristiani Internazionale Volontario (Ιταλία),  
ActionAid Hellas (Ελλάδα),  
Ambrela – Platform for Development Organisations (Slovakia),  
Povod (Σλοβενία).**



Συγχρηματοδοτούμενο  
από την Ευρωπαϊκή Ένωση

Η παρούσα έκδοση έχει παραχθεί με την οικονομική ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα περιεχόμενά της είναι ευθύνη της ActionAid Hellas και δεν αντικατοπτρίζει απαραίτητα τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η παρούσα έκδοση είναι μέρος του προγράμματος «Τα πρόσωπα της μετανάστευσης - SDGs and Migration – Multipliers and Journalists Addressing Decision Makers and Citizens in the EU», το οποίο υλοποιείται στα πλαίσια του (European Commission's Development Education and Awareness Raising (DEAR) programme).



# ΣΥΝΟΨΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

## Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ<sup>1</sup> ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΣΤΗΝ AGENDA 2030

### 1. Εισαγωγή

Η διαρκώς αυξανόμενη ανθρώπινη κινητικότητα είτε στο εσωτερικό των κρατών είτε μεταξύ διαφορετικών χωρών αποτελεί φαινόμενο που παρατηρείται εντονότερα τα τελευταία χρόνια λόγω –μεταξύ άλλων - και των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Οι γυναίκες κάθε ηλικίας, κοινωνικού ή μορφωτικού επιπέδου και οικογενειακής κατάστασης συνιστούν σημαντικό ποσοστό των μετακινούμενων πληθυσμών.<sup>2</sup> Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους έρχονται αντιμέτωπες με ποικίλους κινδύνους, γεγονός που τις καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτες. Η παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών και η μετέπειτα ενδυνάμωση των γυναικών είναι ζωτικής σημασίας τόσο στο στάδιο της υποδοχής όσο και στο στάδιο της ένταξης, με όρους ισότητας και σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Μέσω της παρούσας σύνοψης πολιτικής αναλύονται τρεις βασικοί πυλώνες που θα πρέπει να ενισχυθούν προκειμένου να διευκολυνθεί η ένταξη των μεταναστριών και των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία. Η καταπολέμηση της βίας με την ταυτόχρονη διαμόρφωση ενός ολιστικού υποστηρικτικού πλαισίου, η παροχή ίσων ευκαιριών συμμετοχής στην οικονομική ζωή και, τέλος, η αντιμετώπιση και η καταπολέμηση της ξενοφοβίας και του ρατσισμού αποτελούν κάποια από τα βασικά στοιχεία προς μία επιτυχή διαδικασία ένταξης. Η ανάλυση γίνεται υπό το πρίσμα της **Agenda 2030 για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης**<sup>3</sup> στη βάση της προσέγγισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (**Human Rights Based Approach**). Οι αρχές της συμμετοχικότητας και της μη διάκρισης είναι βασικές για την πραγμάτωση του κύριου στόχου της Agenda 2030 «να μη μείνει κανένας πίσω».

### 2. Η μετανάστευση στην Agenda 2030

Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ), **οκτώ από τους δεκαεπτά Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης** σχετίζονται με διάφορες πτυχές της μετανάστευσης.<sup>4</sup> Πρόκειται για τους στόχους **3** (καλή υγεία και ευημερία), **4** (ποιοτική εκπαίδευση), **5** (ισότητα των φύλων), **8** (αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη), **11** (βιώσιμες πόλεις και κοινότητες), **13** (δράση για το κλίμα), **16** (ειρήνη, δικαιοσύνη, ισχυροί θεσμοί), **17** (συνεργασία για τους στόχους). Η Agenda 2030 λειτουργεί ως ένας «οδικός χάρτης» για έναν δικαιότερο, πιο συμπεριληπτικό και βιώσιμο κόσμο, που επιχειρεί να ξεπεράσει σύγχρονες προκλήσεις και εμπόδια προς την ευημερία. Για τον σκοπό αυτό, περιφερειακοί οργανισμοί,

1 Ο όρος μετανάστευση χρησιμοποιείται για να αποδώσει την κατάσταση της κινητικότητας μεταξύ ή στο εσωτερικό χωρών ανεξάρτητα από την υπαγωγή ή όχι σε συγκεκριμένο νομικό καθεστώς.

2 Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, συνολικά οι άνδρες και οι γυναίκες εκπροσωπούνται ισόποσα στον πληθυσμό με τον οποίο ασχολείται η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, με 25,4 εκατομμύρια άνδρες και 25,7 εκατομμύρια γυναίκες.

3 [About the Sustainable Development Goals](#). Βλ. επίσης, [The Danish Institute for Human Rights, Human Rights and the 2030 Agenda for Sustainable Development](#).

4 [IOM, The Sustainable Development Goals seen through the lens of Migration](#).

με χαρακτηριστικό το παράδειγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν διαμορφώσει ένα ευρύ πλέγμα πολιτικών και εργαλείων (ερευνητικών, χρηματοδοτικών κ.λπ.) προς την επίτευξη των στόχων. Την ίδια στιγμή η διεθνής κοινότητα επιχειρεί να αναπροσαρμόσει παραδοσιακά κείμενα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις ανάγκες του σήμερα. Τα Παγκόσμια Σύμφωνα για τη Μετανάστευση<sup>5</sup> και τους Πρόσφυγες<sup>6</sup> εφιστούν την προσοχή στον επιμερισμό της ευθύνης και στη συνεργασία μεταξύ των κρατών, προκειμένου να υπάρξει αποτελεσματικότερη διαχείριση των μεταναστευτικών ρευμάτων. Ωστόσο, το επιχείρημα της ασφάλειας των πολιτών κερδίζει διαρκώς έδαφος στις σχετικές συζητήσεις διεθνώς σε βάρος της προστασίας των δικαιωμάτων μεταναστών και προσφύγων, καθιστώντας επιτακτική την ανάγκη για υιοθέτηση πολιτικών που θα θωρακίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα έναντι συντηρητικών ή άλλων κινδυνολογικών ρητορικών.

### 3. Η ισότητα στην Agenda 2030

Ο πέμπτος στόχος βιώσιμης ανάπτυξης είναι αφιερωμένος στην ισότητα των φύλων. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων (EIGE) και τον Δείκτη Ισότητας των Φύλων που δημοσίευσε για το 2019<sup>7</sup>, η Ελλάδα κατατάσσεται στην τελευταία θέση μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γεγονός που αποδεικνύει πως η έναρξη της νέας δεκαετίας απαιτεί συστηματική και στρατηγικά σχεδιασμένη προσπάθεια, προκειμένου να εμποδωθεί η ισότητα μέχρι το 2030. Το 2020 πρόκειται να είναι η τελευταία χρονιά κατά την οποία θα βρίσκεται σε ισχύ το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων για τα έτη 2016 – 2020<sup>8</sup>, καθιστώντας επιτακτική την ανάγκη για ένα νέο σχέδιο δράσης για τα επόμενα έτη, το οποίο θα είναι ρεαλιστικό, αλλά ταυτόχρονα θα θέτει ψηλά τον πήχη για την εμπέδωση της ισότητας στη δημόσια και ιδιωτική ζωή. Συνδυάζοντας τις υποχρεώσεις της χώρας που απορρέουν από τους υπόλοιπους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης, την ευαλωτότητα και τις πολλαπλές διακρίσεις που αντιμετωπίζουν θηλυκότητες από τις πληθυσμιακές ομάδες των προσφύγων και των μεταναστών, η ένταξη αποτελεί την περιοχική εκείνη του στρατηγικού σχεδιασμού, όπου τέμνονται η αρχή της ισότητας και η μετανάστευση. Μάλιστα, καθώς η διαχείριση της τελευταίας περνάει από διεθνές σε τοπικό επίπεδο, οι βιώσιμοι στόχοι 5 (ισότητα των φύλων) και 11 (βιώσιμες πόλεις και κοινότητες) υπενθυμίζουν πως η ένταξη των μεταναστριών και των προσφυγισσών αποτελεί πεδίο στο οποίο οι τοπικές κοινωνίες, αλλά και ευρύτερα η διεθνής κοινότητα οφείλουν να επενδύσουν για την επίτευξη της βιωσιμότητας εν γένει.

### 4. Η ένταξη προσφυγισσών και μεταναστριών στην ελληνική κοινωνία

Η ενδυνάμωση των γυναικών από τις προσφυγικές ή τις μεταναστευτικές κοινότητες οφείλει να αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα κάθε σχεδίου ένταξης. Με την ενεργή συμμετοχή των ανδρών και τη σταδιακή διαμόρφωση μιας κουλτούρας που απορρίπτει τη βία ως μέσο επίλυσης διαφορών και αναγνωρίζει τον ισότιμο ρόλο και των δύο φύλων, η

5 [Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration.](#)

6 [Global compact on refugees.](#)

7 [EIGE, Gender Equality Index 2019.](#)

8 [Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2016 – 2020.](#)

ενδυνάμωση των προσφυγισσών και των μεταναστριών μπορεί να έχει πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα. Με άλλα λόγια, η ενδυνάμωση των γυναικών ισοδυναμεί μακροπρόθεσμα με την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και ευημερίας. Άλλωστε, η συμμετοχή στην κοινωνική και οικονομική ζωή δεν ωφελεί μόνο τις ίδιες, αλλά και τις κοινωνίες στις οποίες ζουν και αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους.

Τα αποτελέσματα της συμμετοχής αυτής εκτείνονται πέρα από το οικονομικό κέρδος και είναι δυνατό να συμβάλουν σημαντικά στην άμβλυση των κοινωνικών ανισοτήτων. Πιο συγκεκριμένα, σε πρόσφατη έρευνα σε χώρες που φιλοξενούν σημαντικό αριθμό προσφύγων (ΗΠΑ, Τουρκία, Γερμανία, Λίβανος)<sup>9</sup> υπολογίστηκε ότι το γεφύρωμα του χάσματος σε ό,τι έχει να κάνει με τις εργασιακές και μισθολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών που φέρουν την προσφυγική ιδιότητα θα μπορούσε να βελτιώσει το παγκόσμιο κατά κεφαλήν εισόδημα κατά τουλάχιστον \$53 δις και να απελευθερώσει πάνω από \$2,5 τρις. Παράλληλα, η αυτονομία των γυναικών, καθώς και οι περισσότερες ευκαιρίες τις οποίες μπορούν να αδράξουν, λειτουργούν ευεργετικά τόσο για τις ίδιες όσο και για τις οικογένειές τους. Η γυναικεία ενδυνάμωση θα οδηγήσει σταδιακά στην επίτευξη του στόχου βιώσιμης ανάπτυξης 5 για την ισότητα των φύλων, δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες για την υλοποίηση λοιπών στόχων, όπως η αξιοπρεπής εργασία και η οικονομική ανάπτυξη.

## 5. Η καταπολέμηση της βίας ως αναγκαία συνθήκη για την ένταξη

Η βία κατά των γυναικών είναι παρούσα σε όλα τα κοινωνικά, πολιτικά, οικονομικά και πολιτιστικά περιβάλλοντα με κοινά χαρακτηριστικά, τα οποία διαφοροποιούνται και μεγεθύνονται στην περίπτωση των προσφυγισσών από την κατάσταση της «προσφυγιάς»: τα βιώματα του πολέμου, του επίπονου ξεριζωμού, του μακρινού και επικίνδυνου ταξιδιού προς την Ευρώπη, της αστάθειας και της αβεβαιότητας για το μέλλον και της όχι πάντα φιλόξενης αντιμετώπισης από την ελληνική κοινωνία και το κράτος.<sup>10</sup> Ο εντοπισμός και η ταυτοποίηση περιπτώσεων βίας είναι ένα πεδίο στο οποίο - παρά τις σημαντικές προσπάθειες που γίνονται από τους επαγγελματίες - υπάρχουν κενά και δυσκολίες. Τα ελλιπή διαπολιτισμικά εργαλεία και πολλά ζητήματα που απορρέουν από χρόνια συστημικά κενά στην υποδοχή των αιτούντων και αιτουσών άσυλο συνιστούν βασικές προκλήσεις. Η διάχυση της βίας που ασκείται στο σπίτι σε άλλα περιβάλλοντα αποσταθεροποιεί τα θεμέλια της αρμονικής κοινωνικής συνύπαρξης, ενώ παράλληλα αυξάνει την ανισότητα.

## 6. Η καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας<sup>11</sup> για το έτος 2018, κατεγράφησαν 117 περιστατικά ρατσιστικής βίας με περισσότερα από 130 θύματα. Από τα περιστατικά αυτά, 74 αφορούσαν μετανάστες/μετανάστριες και πρόσφυγες/προσφύγισες λόγω εθνικής καταγωγής, θρησκείας, χρώματος, σωματεία αλλοδαπών, υπερασπιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων λόγω της σύνδεσης με πρόσφυγες/προσφύγισες και μετανάστες/μετανάστριες, καθώς και ένα μνημείο των θυμάτων προσφύγων σε ναυάγια. Το Δίκτυο διαπίστωσε αύξηση της ρατσιστικής βίας για μία ακόμη χρονιά, γεγονός που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην πόλωση που σχετίζεται σε διεθνές

9 IRC, *Unlocking Refugee Women's Potential*, Ιούλιος 2019.

10 ActionAid, «Η ενδοοικογενειακή βία κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης - Η οπτική των επαγγελματιών και προτάσεις βελτίωσης των εφαρμοζόμενων πολιτικών», Νοέμβριος 2018.

11 *Δίκτυο καταγραφής περιστατικών ρατσιστικής βίας, Ετήσια Έκθεση 2018.*

επίπεδο με την υποδοχή προσφύγων και προσφυγισσών, καθώς και σε άλλα στοιχεία – ιδιαίτερες της ελληνικής κοινωνίας.

Το κλίμα που διαμορφώνεται καθιστά την (επιτυχή) ένταξη προσφυγισσών και μεταναστριών στις τοπικές κοινωνίες πρόκληση και στοίχημα που πρέπει να κερδηθεί. Εύλογο είναι το ερώτημα αν μια συμπεριληπτική κοινωνία συμβάλλει στην καταπολέμηση της ξενοφοβίας και του ρατσισμού ή αν χρειαζόμαστε μια ήδη ανοικτή κοινωνία για να επιτύχει η διαδικασία της ένταξης. Ο δυναμικός χαρακτήρας της διαδικασίας υποδεικνύει ότι και τα δύο αυτά σενάρια είναι δυνατά και επιθυμητά. Ωστόσο, μπορεί η διαδικασία της ένταξης να γίνεται ως επί το πλείστον σε τοπικό επίπεδο, αλλά πέρα από τις καλές πρακτικές σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, χρειαζόμαστε πρωτοβουλίες σε κεντρικό κυβερνητικό επίπεδο, που θα επιδιώκουν την ομαλή πορεία της διαδικασίας και την οικοδόμηση μιας υγιούς κοινωνίας, η οποία θα αντλεί δύναμη από την ατομικότητα των μελών της χωρίς να την αντιμετωπίζει ως εμπόδιο.




## 7. Συμπεράσματα – Συστάσεις

Εν όψει των πολλαπλών προκλήσεων που διαρκώς αναδύονται, η υλοποίηση των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης καθίσταται πιο απαραίτητη από ποτέ. Για τον σκοπό αυτό απαιτείται διεθνής συνεργασία προς την κατεύθυνση της διαφύλαξης των κεκτημένων στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της εφαρμογής της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες του 1951, του καταμερισμού και της πραγματικής ανάληψης ευθύνης μεταξύ των κρατών. Σε πρακτικό επίπεδο, η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να επενδύσει σε μια βιώσιμη στρατηγική ένταξης, που θα λαμβάνει υπ' όψιν τις ιδιαιτερότητες των τοπικών κοινωνιών, μαζί με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις μεταναστριών και προσφυγισσών.

### Πιο συγκεκριμένα και όλως ενδεικτικά:

- Τα δικαιώματα των προσφυγισσών και των μεταναστριών θα πρέπει να γίνονται σεβαστά σε όλες τις διαδικασίες, ανεξάρτητα από τη νομική κατάσταση των ατόμων.
- Το νέο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων που θα ισχύσει μετά το 2020 θα πρέπει να περιλαμβάνει δράσεις ένταξης, οι οποίες θα αποτελούν κομμάτι ενός ευρύτερου ενταξιακού σχεδιασμού, που ως τμήμα των δημόσιων πολιτικών της χώρας θα ενσωματώνει τη διάσταση του φύλου.
- Διεπιστημονικές ομάδες θα πρέπει να εργάζονται με προσφύγισσες και μετανάστριες με στόχο την παροχή συστηματικών και συντονισμένων υπηρεσιών για τη διευκόλυνση της ένταξής τους.
- Η θεματική των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να ενσωματωθεί στα προγράμματα σπουδών της πρωτοβάθμιας/δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ώστε να καταπολεμηθεί η ξενοφοβία και ο ρατσισμός.

# act:ionaid

Λεωφ. Μεσογείων 204 (1ος όροφος)  
15561 Χολαργός  
Τ: 212.000.6300 (Ελλάδα)  
Τ: 22.100.399 (Κύπρος)  
Ε: [info.hellas@actionaid.org](mailto:info.hellas@actionaid.org)  
[www.actionaid.gr](http://www.actionaid.gr)  
   /ActionAidHellas



Συγχρηματοδοτούμενο  
από την Ευρωπαϊκή Ένωση

Η παρούσα έκδοση έχει παραχθεί στα πλαίσια του Προγράμματος «Τα πρόσωπα της μετανάστευσης (Faces of Migration)» με την οικονομική ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Commission's Development Education and Awareness Raising (DEAR) programme).

Τα περιεχόμενά της είναι ευθύνη των εταίρων του συγκεκριμένου προγράμματος και δεν αντικατοπτρίζει απαραίτητα τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.